

Mile Csilla: A kv-k szerepe és lehetőségei a fenntartható agrártermelésben

A világgazdaság fejlődése már évtizedekkel ezelőtt túllépte a fenntartható növekedési ütemet. Kutatók száza keresik a megoldást a természeti erőforrások rohamos mennyiségi és minőségi degradációjának megfékezésére, de egyelőre ott tartunk, hogy a világ ökológiai lábnyoma mintegy harminc százalékkal nagyobb, mint amit a Föld biológiai kapacitásai hosszú távon kiszolgálni képesek, vagyis a fogyasztás üteme jelentősen meghaladja a megújulás ütemét. Ez egyben azt is jelenti, hogy az ember lassan, de biztosan lezsarolja saját környezetét, feléli a rendelkezésre álló természeti tőkét, esélyt sem hagyva a következő nemzedékeknek arra, hogy ők is hasonló életszínvonalon élhessenek. A fenntartható fejlődésnek pedig éppen ez lenne a lényege.

Természeti erőforrásaink legnagyobb felhasználója a mezőgazdaság. Ez az ágazat annyiban érdekesebb, mint a gazdaság többi szegmense, hogy túlmutat a szimpla árutermelésen, azt mondhatjuk, hogy egyfajta multifunkcionális ágazatként működik. A vidéki térségekben a mezőgazdaság a legfontosabb, nagyon gyakran az egyetlen foglalkoztató. Falvak, községek, kisvárosok fennmaradása függ tőle, hiszen a lakosoknak az ágazat helyben ad munkát, fékezve vagy megakadályozva ezzel a vidék elnéptelenedését, lassítva az urbanizációs folyamatokat. A mezőgazdaság jelenléte a biodiverzitás fenntartása érdekében is elengedhetetlen. Az ember közel tízezer éve végez mezőgazdasági tevékenységet. Ennyi idő alatt a biológiai ökoszisztémák alkalmazkodtak az ágazat által fenntartott életkörülményekhez, melyek hirtelen megszűnése a fajok elvándorlását, kipusztulását eredményezheti. A táj folyamatos gondozása, fenntartása tájlesztettkai és humán-egészségügyi szempontból is nélkülözhetetlen, a parlagon hagyott területek ugyanis az elhanyagolt látványon túl a parlagfű utánpótlását is biztosítják, komoly problémát okozva ezzel az allergiásoknak, Magyarországon mintegy kétmillió embernek. A fentieket alapul véve nem kétséges, hogy az ágazat jelentősége vitathatatlan.

A fenntartható mezőgazdaság egyik lehetséges megvalósulási formája az ökológiai gazdálkodás²⁰⁹.

Nem új keletű fogalom sem szakmai, sem pedig fogyasztói körökben.

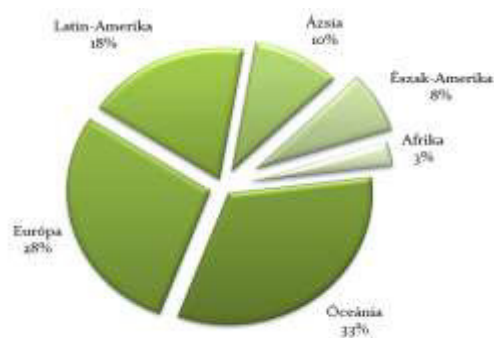
De mi is a lényege, miben rejlik a jelentősége? A „bio”, illetőleg „ökológiai” kifejezéseket és a mögöttük rejlő tartalmat a hatvanas években kialakuló, külső ipari inputokra épülő intenzív mezőgazdasági termelési gyakorlat hívta életre. Abban az időszakban a környezetvédelmi aspektusok nem jelentek meg sem a magyar, sem pedig az európai agrárpolitika sorai között. Az akkoriban olcsó kőolajra épülő tápanyagellátás és növényvédelem pazarló és erősen környezetszennyező mezőgazdasági gyakorlatot eredményezett.

Az első problémák felmerülésével párhuzamosan a fogyasztói igények lassú és fokozatos átalakulása is megkezdődött. Napjainkra ez a folyamat jelentősen felgyorsult. Az adalékmentes, biztonságos és környezetkímélő termelési folyamatok eredményeként előállított termékekre egyre nagyobb igény mutatkozik a világon. A jelenség a fejlett országokban természetesen jelentősebb, ami abból adódik, hogy a környezetvédelmi és egészségügyi kérdések abban az esetben kaphatnak nagyobb figyelmet, ha a Malow-piramis alsóbb szintjein elhelyezkedő szükségleteink kielégítése biztosított. Azok az országok, amelyek komoly gazdasági, esetleg létfenntartási és biztonsági problémákkal küzdenek, nem feltétlenül fognak környezetvédelmi kérdésekkel foglalkozni, de legalábbis nem arra helyezik a hangsúlyt sem az egyéni, sem a vállalati, sem pedig a politikai döntéshozatalban. Fejlett nyugati kultúrákban azonban az „ökológiai” gondolkodás térnyerése jelentős.

²⁰⁹ A szakirodalom használatos biogazdálkodás és ökológiai gazdálkodás kifejezések ugyanazt takarják, egymás szinonimájaként használatosak.

Ökológiai gazdálkodás a világon

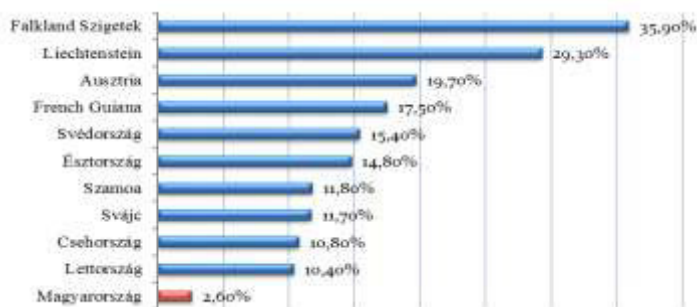
2011 végén világszerte összesen 37,2 millió hektáron folytattak ökológiai gazdálkodást, ami az 1999-es bázisához képest több mint háromszoros növekedést jelentett²¹⁰. (Organic World, 2013) A legnagyobb területekkel (12,2 millió hektár) Óceánia rendelkezik, ezt követi Európa 10,6 millió hektárral, majd Latin Amerika (6,9 millió hektár), Ázsia (3,7 millió hektár), és Észak-Amerika (2,8 millió hektár) következik. A sort Afrika zárja 1,1 millió hektár ökológiai területtel.

1. ábra: Ökológiai művelés alatt álló mezőgazdasági területek eloszlása a világon %

Forrás: Organic World The World of Organic Agriculture 2013 [Online] // Global organic farming statistics and news. - 2013.. - 2014. 02 21. - <http://www.organic-world.net/fileadmin/documents/yearbook/2013/web-fibl-ifoam-2013-25-34.pdf>.

Ez a 37,2 millió hektár azonban még mindig csak a 0,9 százaléka a világ mezőgazdasági területeinek, jóllehet egyes országokban számottevő az ökológiai művelés alá vont területek aránya.

2. ábra: Az ökológiai gazdálkodás alá vont területek aránya az összes mezőgazdasági terület százalékában, néhány országban Forrás: Organic World The World of Organic Agriculture 2013 [Online] // Global organic farming statistics and news. - 2013.. - 2014. 02 21. - <http://www.organic-world.net/fileadmin/documents/yearbook/2013/web-fibl-ifoam-2013-25-34.pdf>²¹¹

Ökológiai gazdálkodás Magyarországon

Magyarországon a biogazdálkodás alá vont terület nagysága csökkenő tendenciát mutat. A KHS adatai szerint 2011-ben 1961 üzemben 130 343 hektáron folytattak ökológiai gazdálkodást, ami számottevő csökkenést jelentett a 2009-es 2292 üzemhez és 145 942 hektárhoz képest²¹². A Magyar

²¹⁰ Organic World The World of Organic Agriculture 2013 [Online] // Global organic farming statistics and news. - 2013.. - 2014. 02 21. - <http://www.organic-world.net/fileadmin/documents/yearbook/2013/web-fibl-ifoam-2013-25-34.pdf>.

²¹¹ A magyarországi adat forrása a KSH 2010-es adatbázisa és a Magyar Biokultúra szövetség adata alapján végzett számítás.

²¹² Solti Gábor Az ökológiai gazdálkodás helyzete Magyarországon [Online] // Sárközi Péter Tudományos Emlékkönyv. - 2012.. - 2014. 05 07. -

Biokultúra Szövetség álláspontja szerint ez a támogatási rendszerrel magyarázható, amely feltételezés azon alapul, hogy az átlagosnál kevesebb vegyszert alkalmazó integrált gazdálkodási forma és a biogazdálkodás támogatási összege között elhanyagolható a különbség, miközben a biokultúrák hozamkockázata az átlagosnál magasabb. A 2012-es évben az aszály-okozta hozamcsökkenés a biokukorica esetében 70 százalékos volt, a biobúzánál 50 százalék, míg a bionapraforgó 30-25 százalékkal hozott kevesebb termést. Ezek az arányok a hagyományosan művelt ültetvényekhez képest lényegesen magasabbak²¹³. Modellvizsgálatok szerint az ökológiai termelés hozamai 10-20 százalékkal alacsonyabbak a hagyományos termelés során elérhető átlagoknál, ez a különbség azonban az egyes növénykultúráknál nagymértékben eltérhet. Mindemellett a biogazdálkodásból származó termékek árelőnye nem minden növény esetén tapasztalható, ahol megjelenik ott akár 50-60 százalékot is elérhet. Ez az „ökofelár”, ami a biogazdaságok eredményességét jelentősen befolyásolja, meglehetősen ingadózó, és tendenciáját tekintve egy csökkenés tapasztalható.

Megnevezés	Termék	Év			Három év átlaga
		2006	2007	2008	
Hozamok	Őszi búza	86	90	84	87
	Zab	93	91	87	90
	Tavaszi árpa	86	91	86	87
	Napraforgó	91	100	86	91
	Lucernaszéna	94	98	99	97
	Mustár	90	100	75	87
	Borsószilázs	78	83	76	79
Terményárak	Őszi búza	176	158	147	159
	Zab	172	148	149	154
	Tavaszi árpa	132	146	126	135
	Napraforgó	146	131	143	139
	Lucernaszéna	100	100	100	100
	Mustár	121	106	109	111
	Borsószilázs	100	100	100	100
Szalma	100	100	100	100	

1. táblázat: Az ökológiai gazdálkodás hozamai és terményárai a hagyományos hozamok és terményárak százalékában²¹⁴ Forrás: Urfi Péter és Kormosné Krisztina Koch Az ökológiai gazdálkodás költség-jövedelem viszonyai [Folyóirat] // Gazdálkodás, 55. évf. 1. szám.. - Budapest : Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet, 2011.. - old.: 28-38.

A költségek szerkezete a hagyományos gazdálkodáshoz képest jellemzően eltérő. Az ökológiai gazdálkodásban többnyire alacsonyabb az anyagköltség, ami a műtrágyák és a kémiai növényvédő szerek hiányára vezethető vissza. Magasabb lehet azonban az élőmunka – és birtoknagyságtól függően a gépmunka felhasználás²¹⁵.

A fentiekből adódóan a biogazdálkodással foglalkozó gazdaságok a legtöbb esetben erősen támaszkodnak az Agrár-környezetvédelmi Program (a továbbiakban AKG) nyújtotta támogatásokra.

http://www.sarkozybio.hu/sarkozy/emlekulesek/images/2012/az_okologiai_gazdalkodas_helyzete_magyarorszagon.pdf.

²¹³ MTI Csökkent a bioterületek nagysága [Online] // ElemzésKözpont. - 2012.. - 2014. 05 17. - <http://www.elemzeskozpont.hu/content/cs%C3%B6kkent-bioter%C3%BCletek-nagys%C3%A1ga>

²¹⁴ Négy hagyományos (átlagos birtokméret 76 hektár) és négy biogazdaság (átlagos birtokméret 58 hektár) összehasonlításán alapuló modellszámítás (Urfi, és mtsai., 2011).

²¹⁵ Urfi Péter és Kormosné Krisztina Koch Az ökológiai gazdálkodás költség-jövedelem viszonyai [Folyóirat] // Gazdálkodás, 55. évf. 1. szám.. - Budapest : Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet, 2011.. - old.: 28-38.

Biogazdálkodás az Agrár-környezetvédelmi Programban

A magyar agrár-környezetgazdálkodási program európai mintára, az uniós rendelet alapján került kidolgozásra 1999-ben. Jogszabályi háttérét a 2253/99-es Kormányhatározat biztosította, bevezetése 2000-ben lett volna esedékes. A program ennek ellenére csak 2002-ben indult el. A késést egyes szerzők forráshiánnyal, mások a politikai akarat hiányával magyarázzák²¹⁶. A környezetbarát termelési módszerek elterjedését elősegíteni hivatott program első két éve nemzeti költségvetésből valósult meg. Bevezetését komoly érdeklődés fogadta, számos jelentkezőt kellett forráshiány miatt elutasítani. A program második évében az előző évek kedvező tapasztalatai a program költségvetésének bővítésére ösztönözték a politikai döntéshozókat. Az éves keretet 4,5 Mrd Ft-ra emelték, a célprogramokat pedig kibővítették. Emelkedtek továbbá a támogatási összegek; egyes esetekben akár 25-30%-kal. A beadott pályázatok száma 7 529 db, a nyertes pályázatok száma 5 114 db volt. A pályázott támogatás közel egy milliárd forinttal haladta meg a rendelkezésre álló keretet. A forráskeret 27 százalékát fordították az ökológiai gazdálkodás támogatására.

A 2004-es év mérföldkövet jelentett a magyar agrár-környezetvédelmi program történetében, mivel Magyarország uniós csatlakozásával az addicionalitás elvének értelmében a magyar termelők is hozzájuthattak a közösségi támogatásokhoz. Az uniós kiegészítéssel megnövekedett támogatási keretnek köszönhetően 2004-ben összesen mintegy 44 milliárd Mrd Ft került felosztásra, mely összeg az előző évi költségvetéssel összehasonlítva többszörös növekedést mutat. Ez lehetőséget teremtett a kifizetési összegek jelentős emelkedésére, valamint a résztvevő gazdálkodók számának növelésére²¹⁷. Ez a program már öt éves időtartamra szól, a következő pályázati lehetőség 2009-ben került meghirdetésre.

A 2009-es program támogatási összegei arányaiban kisebb, mégis számottevő növekedést mutatnak a korábbi programhoz képest. Diverzifikálták az egyes művelési ágakban elérhető támogatást, így a korábbi gyakorlattól eltérően a kifizetés nagysága az ültetvény jellegétől is függ, továbbá a gyepterület művelési ágban elérhető összeg kaszálás és legeltetés esetén eltér. A programra közel 25 ezer pályázat érkezett be, 2,23 millió hektárra. Ebből 1,63 millió hektár, több mint 16 ezer pályázat az integrált szántóföldi célprogramra érkezett be^{218,219}.

		2003 (Ft)	2004 (€/Ft ²²⁰)	2009 (€/Ft)
Átállási időszakban (3 év)	Egyéb szántóföldi növény	25 000	176,47 (45 000)	212 (59 360)
	Egyéb szántóföldi növény - ritka			301 (84 280)

²¹⁶ Szabó Gábor A nemzeti agrár-környezetvédelmi program pályázatainak elmezése [Folyóirat] // Gazdálkodás XLVII. évfolyam 1. sz. - Budapest : Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet, 2003. - old.: 26-39..

²¹⁷ Mile Csilla Az agrár-környezetgazdálkodás EU-konform lehetőségei Magyarországon // Doktori disszertáció. - Kaposvár : Kaposvári Egyetem, 2006.

²¹⁸ Az integrált szántóföldi növénytermesztés támogatási összegei kismértékben térnek el az átváltó ökológiai területek támogatásától. Szántóföldi növény esetében az integrált program támogatási összege 155 €/ha (különbség 6€), szántóföldi ritka növényenél 220 €/ha (különbség -3€, a bio kevesebb!), szántóföldi zöldség esetében 171 € (különbség 32€), szántóföldi ritka zöldségnél 231€ (különbség 43€). Az ültetvények esetében az almatermésűek 704€ (különbség 18€), bogyós 341€ (különbség 24€), csonthéjas héjas 518€ (különbség 39€) és szőlő 486€ (különbség 39€).

²¹⁹ Nemes Gusztáv Az Agrár-környezetgazdálkodás Implementációja az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban [Beszámoló]. - Budapest : Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2010.

²²⁰ Az átváltás az adott év időszakos átlagfolyamán került kiszámításra. (2004: 255 Ft/€, 2009: 280 Ft/€) Forrás: MNB

	Szántóföldi zöldség		30 000	325,49 (83 000)	359 (100 520)	
	Szántóföldi zöldség – ritka				485 (135 800)	
	Gyümölcs és szőlő	Almaterm.	40 000	101 000 (101 000)	900 (252 000)	
		Csonthéjas			859 (240 520)	
		Bogyós			757 (211 960)	
		Szőlő			827 (231 560)	
		Vegyes			859 (240 520)	
	Gyep-gazdálkodás	Legeltetés	10 000	58,82 (15 000)	116 (32 480)	
		Kaszálás			79 (22 120)	
		Legeltetés (Natura)			85 (23 800)	
		Kaszálás (Natura)			48 (13 440)	
	Már átállt területekre	Egyéb szántóföldi növény		20 000	125,49 (32 000)	161 ²²¹ (45 080)
		Egyéb szántóföldi növény - ritka				217 (60 760)
		Szántóföldi zöldség		21 000	200 (51 000)	203 (56 840)
Szántóföldi zöldség – ritka		274 (76 720)				
Gyümölcs és szőlő		Almaterm.	21 000	278,43 (71 000)	722 (202 160)	
		Csonthéjas			557 (155 960)	
		Bogyós			365 (102 200)	
		Szőlő			525 (147 000)	
		Vegyes			557 (155 960)	
Gyep-gazdálkodás		Legeltetés	10 000	58,82 (15 000)	116 (32 480)	
		Kaszálás			79 (22 120)	
		Legeltetés (Natura)			85 (23 800)	

²²¹ Az integrált szántóföldi növénytermesztés támogatási összegei kismértékben térnek el az átállt ökológiai területek támogatásától. Egyéb szántóföldi növény 155 €/ha (különbség 6€), egyéb szántóföldi ritka növény 220 €/ha (különbség -3€, a bio kevesebb!), szántóföldi zöldség 171 € (különbség 32€), szántóföldi ritka zöldség 231€ (különbség 43€). Az ültetvények esetében az almatermésűek 704€ (különbség 18€), bogyós 341€ (különbség 24€), csonthéjas héjas 518€ (különbség 39€) és szőlő 486€ (különbség 39€).

	Kaszálás (Natura)			48 (13 440)
	Kalászos vetőmag	35 000		
	Napraforgó vetőmag	50 000		
	Egyéb vetőmag	40 000		

2. táblázat: Támogatási összegek az ökológiai gazdálkodás célprogramban (2003, 2004, 2009) **Forrás:** saját összeállítás MVH adatok alapján

Esettanulmány

A magyarországi földprivatizáció eredményeként számos, alig néhány hektáros, vagy akár egy hektár alatti kisbirtok alakult ki. A méretgazdaságosságtól távol álló farmok a nagyokkal szembeni versenyben elsősorban a magasabb hozzáadott értékre alapozhatnak, ennek pedig egyik lehetősége az ökológiai termék előállítása. A biogazdálkodás magasabb emberi erőforrás igénye úgy tűnik, kedvező helyzetbe hozhatja a kkv-eket a gépesített termelést végző nagygazdaságokkal szemben.

A cikk kapcsán elkészített mélyinterjú alanya egy 5 hektáros bodzaültetvény tulajdonosa Hantos térségében, és résztvevője a 2009-ben indult agrár-környezetgazdálkodási program „ökológiai ültetvény” célprogramnak. Korábban hagyományos gazdálkodást folytatott, a növényvédelmet és a tápanyag-utánpótlást is kémiai úton oldotta meg. Ez a levéltetvek ellen használatos B-58-as rovarölőszer, illetve műtrágya használatát jelentette. A programra való áttérést követően a biogazdálkodásban engedélyezett szerekkel váltotta fel a korábbi anyagokat, így a növényvédelemre jelenleg Natur Biokal nevű oldatot, tápanyag-utánpótlásra pedig egy Azoter nevű baktériumtrágyát használ. A gazdálkodó szerint nem okozott költségnövekedést a biogazdálkodásban is alkalmazható növényvédőszerre és tápanyagokra történő áttérés, miközben a termésen 10-15 százalékkal magasabb árbevétel realizálható.

Hozamcsökkenés csak az átállás éveiben volt tapasztalható, ami később eltűnt, így az ültetvény jelenleg hasonló nagyságú terméshozamot (0,8-1 t/ha) produkál, mint a hagyományos gazdálkodás idejében. A legnagyobb költség a tápanyag-utánpótlásból és a betakarításból adódik. Ez utóbbi 40-50 személy egyidejű munkáját jelenti a teljes ültetvényen.

Az ültetvény tulajdonosának elmondása szerint gazdasága az agrár-környezetgazdálkodási program nélkül is rentábilis. A program követelményeinek betartása nem okoz pótlólagos költségeket, így a hektáronkénti támogatás tiszta nyereségként realizálódik a gazdaság költségvetésében. Ez 365 eurót jelent hektáronként a 227 €/ha területalapú támogatás mellett. Az anyagi motiváció mellett azonban kiemelkedő szerepet kap a gazdálkodó felelős gondolkodásmódja. Véleménye szerint a biogazdálkodás „önmagában megnyugtató”, nem csak egy gazdálkodási módszer, hanem életforma is egyben.

Az ellenőrzés rendszere

Magyarországon két állami hatósági engedéllyel rendelkező Kft. ellenőrzi és tanúsítja az ökológiai élelmiszer-gazdasági szektor szereplőinek munkáját. A Biokontroll Hungária Kft. első szereplőként az ellenőrzött területek több mint 90 százaléka felett diszponál, míg a Hungária Ökogarancia Kft.-nek, amely csak 2006-ban lépett piacra, egy kisebb szelet jut. A különbség az ellenőrzött vállalkozások számában is megmutatkozik: az Ökogarancia 97 vállalkozásával szemben (2012-es adat) a Biokontroll 1282²²² gazdaságot ellenőriz.

²²² Az adat csak az ökológiai gazdálkodást folytató termelőket foglalja magában, nem tartalmazza az állattenyésztéssel, feldolgozással, import- és egyéb tevékenységgel foglalkozó résztvevőket.

3. ábra: Az ökológiai gazdálkodás alá vont területek ellenőrzésének megoszlása a két hazai vállalat között
Forrás: Ökogarancia Hungária Hungária Ökogarancia éves jelentések [Online]. - 2006-2012.. - 2014. 05 20. - http://www.okogarancia.hu/cegunkrol/eves_jelentesek.htm.
 Roszik Péter Jelentés a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. 2012. évi tevékenységéről [Online] // Biokontroll Hungária. - 2012.. - 2014. 05 20. - http://www.biokontroll.hu/cms/images/downloads/eves_beszamolok/eves_jelentes_2012.pdf.

		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bio-kontroll Hungária	Ellenőrzött terület (ha)	103 672	113 816	128 690	122 615	116 197	111 873	111 800	133 720	121 071	113 070	118 990
	Vállalkozások száma	995	1 155	1 420	1 353	1 249	1 203	1 171	1 541	1 493	1 345	1 282
Hungária Ökogarancia	Ellenőrzött terület (ha)					6 568	10 397	11 017	12 222	11 555	11 406	11 760
	Vállalkozások száma					72	57	57	78	81	85	97

3. táblázat: A biogazdálkodás alá vont terület nagysága és a gazdaságok száma hazánkban
Forrás: Ökogarancia Hungária Hungária Ökogarancia éves jelentések [Online]. - 2006-2012.. - 2014. 05 20. - http://www.okogarancia.hu/cegunkrol/eves_jelentesek.htm.
 Roszik Péter Jelentés a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. 2012. évi tevékenységéről [Online] // Biokontroll Hungária. - 2012.. - 2014. 05 20. - http://www.biokontroll.hu/cms/images/downloads/eves_beszamolok/eves_jelentes_2012.pdf.

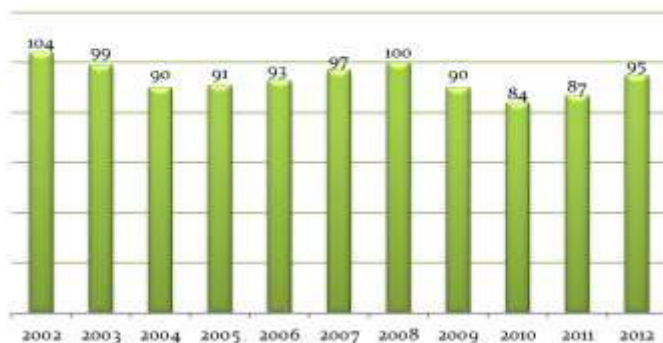
Ahhoz, hogy egy gazdálkodó az AGK programban részt vehessen, valamelyik szervezettel szerződéses viszonyt kell létesítenie. Ezt követően a program résztvevőjét a választott szervezet és az MVH egyaránt ellenőrizheti. A Biokontroll Hungária Kft. példának okáért évente egyszer előre egyeztetett időpontban minden hozzá tartozó ökológiai gazdálkodást végző gazdaságban ellenőrzést végez, ezen felül pedig szűrőpróbaszerűen megjelenhet a gazdálkodónál további ellenőrzés céljából. Az MVH az ellenőrzésre kijelölt gazdaságokban végez vizsgálatot, ami évente 15-20 százalékát jelenti a programban résztvevőknek. A következő évben újabb 15-20 százaléknyi gazdaságot jelölnek ki ellenőrzésre, amelyben jellemzően 2-3 százalékot képvisel az ismételt ellenőrzés azoknál a termelőknél, akiknél az előző éves ellenőrzés során valamilyen hibát találtak. A fenti gyakorlatnak köszönhetően az is előfordulhat, hogy egyes gazdálkodókhoz az ötéves program ideje alatt egyszer sem jut el az MVH-ellenőrzés. Az MVH és a bio-tanúsító szervezet munkája között alig találunk kapcsolódási pontot. Mindeközben az MVH ellenőrzési osztálya gyakorlatilag ugyanazokat a feltételeket vizsgálja, amit a Biokontroll Hungária Kft. Az ellenőrzés alapját mindkét esetben az ökológiai gazdálkodásra vonatkozó EU-s rendeletek képezik, úgymint a 834/2007-es EK és 889/2008-

as EK rendelet. Mindkét szervezet vizsgálata kiterjed a tápanyag-utánpótlás mennyiségére és az alkalmazott anyagokra, a növényvédelemben alkalmazott hatóanyagokra és azok mennyiségére, a megfelelő telepítési sűrűsége, feromon-csapdák alkalmazására stb. Az ellenőrzés során a gazdálkodási naplót veszik alapul, amit talajvizsgálatok, illetve levélanalízis egészít ki²²³.

A párhuzamos, és tartalmában közel azonos ellenőrzési gyakorlat összehasonlítása során felmerül a kérdés, hogy mennyiben van szükség a két szervezet együttes munkájára. A biogazdálkodásra specializálódott ellenőrző-tanúsító szervezetek mélyebb szakmai háttérismeretekkel és felszerelt laboratóriumokkal probléma nélkül elláthatnák az AGK ellenőrzések ökológiai részét, miközben az MVH ellenőrzése jobban fókuszálhatna a további célprogramokra (pl. integrált gazdálkodás, tanyás gazdálkodás, vizes élőhelyek stb.).

Biogazdálkodás és birtokméret

Az ökológiai gazdálkodás magas munkaerőigénye és a módszer alkalmazása során elérhető, a versenyképességet megalapozó, magas hozzáadott értékű kiindulva feltételezhetnénk, hogy elsősorban a kisbirtokokkal rendelkező családi gazdaságok látják meg a lehetőséget ebben a gazdálkodási formában. A Biokontroll Hungária és a Hungária Ökogarancia Kft. évtizedes adatgyűjtéséből azonban azt látjuk, hogy az ellenőrzött magyar biogazdaságok átlagos birtokmérete 90-100 hektár között mozog. (lásd a 4. ábrát!)

4. ábra: A magyar biogazdaságok átlagos birtokmérete (hektár) Forrás: Ökogarancia Hungária Hungária Ökogarancia éves jelentések [Online]. - 2006-2012.. - 2014. 05 20. - http://www.okogarancia.hu/cegunkrol/eves_jelentesek.htm. Roszik Péter Jelentés a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. 2012. évi tevékenységéről [Online] // Biokontroll Hungária. - 2012.. - 2014. 05 20. - http://www.biokontroll.hu/cms/images/downloads/eves_beszamolok/eves_jelentes_2012.pdf.

Ez természetesen egyaránt jelentheti a kicsi és a nagybirtokok jelenlétét a rendszerben, arról mindenesetre egyértelműen árulkodik, hogy a biogazdálkodásban ugyanúgy helye van a legmodernebb gépi technológiának mint a hagyományos művelési módszerben. Ez egyben azt is jelenti, hogy a termelési módszer akár a jövő mezőgazdaságának fő irányvonalát is képezheti, jóllehet ez erősen megosztja a szakemberek véleményét.

Mint minden növekvő népszerűségnek örvendő trendet, a biogazdálkodást is érdemes kritikával vizsgálni. Az engedélyezett szerek között találhatunk ugyanis olyanokat, amelyek a növényre ugyan nem, de az emberi szervezetre irritatív hatással bírnak. Ilyen például a réz-oxiklorid, de gondot okozhatnak a kén egyes vegyületei is, mint pl. a kén-dioxid, ami légzőszervi problémákat, egyes esetekben bélrendszeri tüneteket válthat ki. Bizonyos szerek ezen felül környezetkárosító hatást is

²²³ A cikknek nem célja a teljes feltételrendszer bemutatása. Az ellenőrzés teljes szempontrendszere megtalálható a bio-tanúsító szervezetek ellenőrzési- és szankciólistáján, valamint az MVH ellenőrzési osztályán.

kifejthetnek, mint például a kalcium-poliszulfid és –permanganát, az áztatott dohánylevél leve pedig kifejezetten erős mérgeanyag²²⁴.

Összefoglalás

A tanulmány a biogazdálkodásban rejlő lehetőségeket vizsgálja, elsősorban a kkv-k szempontjából. Röviden bemutatja az ökológiai gazdálkodás helyzetét a világban, majd egy magyar kisvállalkozás példáján keresztül vizsgálja a magyar agrár-környezetvédelmi programban való részvétel előnyeit. A kiinduló feltételezést, miszerint az ökológiai módszereket elsősorban a kkv-k alkalmazzák versenyképességük megalapozására a nagyobb, méretgazdaságosságot képviselő gazdaságokkal szemben, a biogazdaságok átlagos birtokméretére irányuló vizsgálat megcáfolta. A biogazdálkodást végző termelők általában támaszkodnak az agrár-környezetvédelmi programra, ami a területalapú támogatásokon át pótlólagos kifizetéseket jelent számukra. Elgondolkodtató az ellenőrzés rendszere, ugyanis a kifizető MVH és a biotanúsítást biztosító Biokontroll Hungária Kft. nagyrészt azonos szempontok alapján, ugyanazt az ellenőrzést végzi egymástól függetlenül.

Felhasznált források jegyzéke

FiBL Organic Agriculture Worldwide, 2013 [Online] // Research Institute of Organic Agriculture. - 2013. 05 17. - 2014. 02 21. - <http://orgprints.org/22349/28/fibl-ifoam-2013-global-data-2011.pdf>.

KSH Tájékoztató Adatbázis [Online] // Központi Statisztikai hivatal. - 2010.. - 2014. 02 27. - <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>.

Mile Csilla Az agrár-környezetgazdálkodás EU-konform lehetőségei Magyarországon // Doktori disszertáció. - Kaposvár : Kaposvári Egyetem, 2006..

MTI Csökkent a bioterületek nagysága [Online] // ElemzésKözpont. - 2012.. - 2014. 05 17. - <http://www.elemzeskozpont.hu/content/cs%C3%B6kkent-bioter%C3%BCletek-nagys%C3%A1ga>.

Nemes Gusztáv Az Agrár-környezetgazdálkodás Implementációja az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban [Beszámoló]. - Budapest : Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 2010.

Organic World The World of Organic Agriculture 2013 [Online] // Global organic farming statistics and news. - 2013.. - 2014. 02 21. - <http://www.organic-world.net/fileadmin/documents/yearbook/2013/web-fibl-ifoam-2013-25-34.pdf>.

Ökogarancia Hungária Hungária Ökogarancia éves jelentések [Online]. - 2006-2012.. - 2014. 05 20. - http://www.okogarancia.hu/cegunkrol/eves_jelentesek.htm.

Roszik Péter Jelentés a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. 2012. évi tevékenységéről [Online] // Biokontroll Hungária. - 2012.. - 2014. 05 20. - http://www.biokontroll.hu/cms/images/downloads/eves_beszamolok/eves_jelentes_2012.pdf.

Scheftsik Tamás Biogazdálkodás és vegyszerek [Cikk] // National Geographic / szerk. Lipták Tímea. - Budapest : Sanoma Media Budapest Zrt., 2013. május .

Solti Gábor Az ökológiai gazdálkodás helyzete Magyarországon [Online] // Sárközi Péter Tudományos Emlékülés. - 2012.. - 2014. 05 07. –

http://www.sarkozybio.hu/sarkozy/emlekulesek/images/2012/az_okologiai_gazdalkodas_helyzete_magyarorszagon.pdf.

Szabó Gábor A nemzeti agrár-környezetvédelmi program pályázatainak elmezése [Folyóirat] // Gazdálkodás XLVII. évfolyam 1. sz.. - Budapest : Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet, 2003.. - old.: 26-39..

²²⁴ Scheftsik Tamás Biogazdálkodás és vegyszerek [Cikk] // National Geographic / szerk. Lipták Tímea. - Budapest : Sanoma Media Budapest Zrt., 2013. május .

Urfi Péter és Kormosné Krisztina Koch Az ökológiai gazdálkodás költség-jövedelem viszonyai
[Folyóirat] // Gazdálkodás, 55. évf. 1. szám.. - Budapest: Agrárszaktanácsadási, Képzési és
Vidékfejlesztési Intézet, 2011.. - old.: 28-38.